

EKONOMIKA

Vispārējās vidējās izglītības mācību priekšmeta programmas paraugs

Atbildīgā par izdevumu Sandra Falka

ISEC redakcija

Satura rādītājs

Ievads.....	2
Mācību priekšmeta mērķis un uzdevumi.....	3
Mācību saturs.....	4
Mācību satura apguves secība un apguvei paredzētais laiks	9
Mācību sasniegumu vērtēšanas formas un metodiskie paņēmieni	53
Mācību satura apguvei izmantojamo mācību līdzekļu un metožu uzskaitījums	55
Mācību līdzekļi.....	55
Mācību metodes.....	56

Ievads

Izglītības satura un eksaminācijas centra izstrādātais Vispārējās vidējās izglītības mācību priekšmeta “Ekonomika” programmas paraugs (turpmāk – programma) veidots atbilstoši Latvijas Republikas Vispārējās izglītības likumam un Ministru kabineta 2008. gada 2. septembra noteikumu Nr. 715 “Noteikumi par valsts vispārējās vidējās izglītības standartu un vispārējās vidējās izglītības mācību priekšmetu standartiem” 15. pielikumam “Ekonomika. Vispārējās vidējās izglītības mācību priekšmeta standarts”.

Programma ir vispārējās vidējās izglītības programmas sastāvdaļa, kuru veido mācību priekšmeta mērķis un uzdevumi, mācību saturs, mācību satura apguves secība un apguvei paredzētais laiks, mācību sasniegumu vērtēšanas formas un metodiskie paņēmieni, mācību satura apguvei izmantojamo mācību līdzekļu un metožu uzskaitījums.

Piedāvātajai programmai ir ieteikuma raksturs. Pedagoģi var tematiskajā plānojumā konkretizēt un papildināt šīs programmas mācību saturu, tā apguves secību, mācību sasniegumu metodiskos paņēmienus, mācību līdzekļu un metožu uzskaitījumu. Pedagoģam ir tiesības veidot arī savu mācību priekšmeta programmu.

Pēc Eiropas Padomes ieteikuma vispārējā vidējā izglītībā tiek ietvertas astoņas pamatkompetences: dzimtā valoda, svešvaloda, matemātika un dabaszinības, informāciju tehnoloģijas, prasme mācīties, pilsoniskā kompetence, uzņēmējspēja un kultūras vērtību apziņa. Uzņēmējspēju kompetences veidošanā galvenā loma ir mācību priekšmeta “Ekonomika” mācību saturam, jo, sasaistot ekonomikas teorijas apguvi ar praktiskām darbībām, ir iespējams veicināt interesi par sava uzņēmuma veidošanu, tā vietu un lomu valsts tautsaimniecības attīstībā.

Mūsdienu sabiedrībā jebkurai personai būtu jāorientējas vienkāršākajos ekonomikas jēdzienos, piemēram, iekšzemes kopprodukts, inflācija, bezdarbs un nodarbinātības līmenis.

Programmā akcentēta izglītojamā praktiskā darbošanās un sadzīvē sastopamo situāciju izpratne, likumsakarību saskatīšana un analīze, piemēram, efektīvu lēmumu pieņemšana, darba algas aprēķināšana, kredīti, valūtas maiņa.

Mācību priekšmeta mērķis un uzdevumi

Mācību priekšmeta mērķis

Sekmēt izglītojamā izpratni par ekonomisko procesu norisi sabiedrībā un attīstīt prasmes iesaistīties un praktiski darboties tajos, veidojot karjeru atbilstoši katra spējām, interesēm un sabiedrības attīstības tendencēm.

Mācību priekšmeta uzdevumi

Veidot sabiedrības attīstības tendencēm atbilstošu konkurētspējīgu un uzņēmīgu indivīdu, kurš, iesaistoties dažādos ekonomiskajos procesos, uzsāk savu nodarbi atbilstoši savām spējām, interesēm un ekonomiskajai situācijai reģionā, valstī un pasaulē.

Veidot izpratni par sociāli ekonomiskās sistēmas organizācijas uzbūvi.

Veidot izpratni, kā indivīdu un sociālo grupu vērtības, intereses un rīcība var izmainīt sociālo, ekonomisko, politisko, tiesisko un kultūras vidi.

Veidot izpratni par indivīdu, sociālo grupu un valdības ekonomisko politiku un mērķiem makroekonomiskās stabilitātes un ilgtspējīgas ekonomikas attīstības nodrošināšanā.

Attīstīt prasmi iegūt informāciju par sabiedrībā notiekošajiem ekonomiskajiem procesiem, apkopot, analizēt un pieņemt efektīvus un pamatotus lēmumus.

Mācību saturs

Mācību satura komponents	Mācību priekšmeta obligātais saturs	10.–12. klase
Indivīds un sabiedrība	Ekonomikas priekšmets	<p>Ekonomikas priekšmets, tā būtība.</p> <p>Vēlmes un vajadzības.</p> <p>Ražošana (preces un pakalpojumi, preču iedalījums). Ekonomikas pamatjautājumi.</p> <p>Ievads tirgvedībā.</p> <p>Tirgvedības elementi.</p> <p>Ekonomiskie resursi, samaksa par resursiem.</p> <p>Efektīva resursu izmantošana.</p> <p>Izvēles situācija, alternatīvas jēdziens.</p> <p>Alternatīvas izmaksas, kompromisa izvēle.</p> <p>Ražošanas iespēju robeža.</p> <p>Ekonomiskas rīcības ievirzes motīvi, efektīva lēmuma pieņemšana.</p>
	Darbs un atalgojums	<p>Darba tirgus.</p> <p>Nodarbinātība.</p> <p>Iesaistīšanās darba tirgū.</p> <p>Darba samaksa.</p> <p>Darba algas aprēķins.</p> <p>Arodbiedrības.</p> <p>Bezdarbs, tā formas.</p> <p>Bezdarbnieku tiesības un pienākumi.</p> <p>Latvijas darba tirgus raksturojums.</p>

Mācību satura komponents	Mācību priekšmeta obligātais saturs	10.–12. klase
	Patērētāja rīcība	<p>Ģimenes budžets.</p> <p>Kredīti.</p> <p>Patērētāju tiesības un pienākumi.</p> <p>Apdrošināšana.</p> <p>Vērtspapīri.</p> <p>Rīgas Fondu birža.</p> <p>Ieguldījumi.</p> <p>Noguldījumi.</p>
Kultūrvide laikā un telpā	Ekonomiskās sistēmas	<p>Ekonomiskās sistēmas.</p> <p>Mūsdienu ekonomiskās sistēmas. Latvijas ekonomiskā sistēma.</p> <p>Tirgus dalībnieki, vienkāršots tirgus modelis.</p> <p>Tirgus veidi.</p> <p>Konkurence, konkurences veidi.</p>
	Pieprasījums, piedāvājums, tirgus līdzsvars	<p>Pieprasījums (grafiks, likums).</p> <p>Pieprasījuma izmaiņas ietekmējošie faktori.</p> <p>Galējais derīgums.</p> <p>Pieprasījuma elastīgums.</p> <p>Piedāvājums (grafiks, likums).</p> <p>Piedāvājuma izmaiņas ietekmējošie faktori.</p> <p>Tirgus līdzsvars.</p> <p>Ārpus cenas faktoru ietekme uz tirgus līdzsvaru.</p>

Mācību satura komponents	Mācību priekšmeta obligātais saturs	10.–12. klase
		<p>Cenas veidošanās.</p> <p>Cenas griesti, cenas grīda.</p>
	Nauda	<p>Nauda, tās veidi.</p> <p>Naudas funkcijas.</p> <p>Naudas pieprasījums un piedāvājums.</p> <p>Divu līmeņu banku sistēma.</p> <p>Kredītiestādes.</p> <p>Latvijas Banka.</p> <p>Kredītiestādes Latvijā.</p> <p>Internetbankas.</p>
Sabiedrība, valsts un vara	Komercdarbība	<p>Komercdarbība, tās formas.</p> <p>Komercdarbība Latvijā.</p> <p>Uzņēmuma līdzekļi.</p> <p>Grāmatvedība, bilance.</p> <p>Darba ražīgums.</p> <p>Ražošana, ražošanas izmaksas.</p> <p>Grāmatvedības peļņa.</p> <p>Ekonomiskā peļņa.</p>

Mācību satura komponents	Mācību priekšmeta obligātais saturs	10.–12. klase
	Valsts loma ekonomikā	<p>Tirgus nepilnības.</p> <p>Valsts ekonomiskās funkcijas.</p> <p>Nodokļi.</p> <p>Latvijas nodokļu sistēma.</p> <p>Valsts budžets.</p> <p>Iekšzemes kopprodukts.</p> <p>Ekonomiskā aktivitāte.</p> <p>Ekonomikas izaugsme un ekonomikas attīstība.</p> <p>Bezdarba ietekme uz valsts ekonomiku.</p> <p>Inflācija.</p> <p>Makroekonomiskā stabilitāte.</p> <p>Fiskālā un monetārā politika.</p> <p>Ilgspējīga ekonomikas attīstība.</p> <p>Latvijas ekonomikas attīstības rādītāju raksturojums.</p>
	Starptautiskās ekonomiskās attiecības	<p>Starptautiskā tirdzniecība.</p> <p>Starptautiskās tirdzniecības priekšrocības.</p> <p>Brīvā tirdzniecība un starptautiskās tirdzniecības ierobežojumi.</p> <p>Starptautiskie norēķini.</p> <p>Starptautiskās organizācijas.</p> <p>Starptautiskās tirdzniecības loma Latvijas ekonomikā.</p>

Mācību satura komponents	Mācību priekšmeta obligātais saturs	10.–12. klase
Darbība		<p>Informācijas avotu izmantošana sava viedokļa argumentācijas un ekonomisko procesu analīzei.</p> <p>Grafiku, shēmu un diagrammu izmantošana ekonomisko procesu veidošanā un analīzē.</p>

Mācību satura apguves secība un apguvei paredzētais laiks

Sasniedzamais rezultāts mācību satura apguves laikā, kas raksturo izglītojamo attieksmes, norādīts slīprakstā.

1. Ekonomikas priekšmets (12% no kopējā mācību stundu skaita)

1.1. Ekonomikas priekšmets, tā būtība

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
<p>Izprot ekonomikas saikni ar citām zinātnēm.</p> <p>Prot izskaidrot ekonomikas priekšmeta būtību.</p> <p>Prot izšķirt mikroekonomikas un makroekonomikas problēmas.</p> <p>Zina un prot lietot jēdzienus: ekonomika, mikroekonomika, makroekonomika.</p> <p><i>Apzinās ekonomikas vietu un lomu savā ikdienas dzīvē.</i></p>	<p>Saskata ekonomiska rakstura problēmas sabiedrības ikdienas dzīvē.</p>

Ieteicamā literatūra

Biznesa ekonomiskie pamati. / Sastād. V. Bikse. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.

Gods, U. *Mikroekonomika.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2008.

Kumerdanka, A. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.

Siņicins, M. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: RaKa, 2005.

1.2. Vēlmes un vajadzības

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
Zina cilvēku vēlmju un vajadzību iedalījumu un ekonomiskās vajadzības. Izprot vēlmju un vajadzību neierobežotību. Prot klasificēt vajadzības pēc to nozīmīguma.	Raksturo vajadzības ietekmējošos faktorus; klasificē savas vēlmes.

Ieteicamā literatūra

- Biznesa ekonomiskie pamati.* / Sastād. V. Bikse. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.
Kumerdanka, A. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.
Siņicins, M. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: RaKa, 2005.

1.3. Ražošana (preces un pakalpojumi, preču iedalījums). Ekonomikas pamatjautājumi

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
Zina un prot lietot jēdzienus: preces un pakalpojumi. Prot izšķirt pirmās nepieciešamības preces un luksusa preces.	Analizē un grupē ikdienā patērētās preces un pakalpojumus.

Ieteicamā literatūra

- Biznesa ekonomiskie pamati.* / Sastād. V. Bikse. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.
Kumerdanka, A. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.
Niedrītis, J. Ē. *Mārketings.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2005. – 95.–215. lpp.
Siņicins, M. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: RaKa, 2005.

1.4. Ievads tirgvedībā

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
Zina un prot lietot jēdzienus: ekonomikas pamatjautājumi, tirgvedība, tās pamatelementi. Izprot tirgvedības lomu ekonomikā.	Pēta konkrētus piemērus atbilstoši tirgvedības pamatelementiem.

Ieteicamā literatūra

Biznesa ekonomiskie pamati. / Sastād. V. Bikse. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.

Kumerdanka, A. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.

Kolahs, A. *Mārketinga komunikācijas. // Sabiedriskās attiecības.* – Rīga: Lietišķās informācijas dienests, 2007. – 31.–61. lpp.

Niedrītis, J. Ē. *Mārketings.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2005. – 7.–95. lpp.

Siņicins, M. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: RaKa, 2005.

1.5. Tirgvedības elementi

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
Zina un prot lietot jēdzienu “reklāma”. Zina reklāmas veidus. Prot izskaidrot reklāmas mērķi un līdzekļus.	Analizē konkrētus tirgvedības piemērus un to ietekmi uz patērētāju.

Ieteicamā literatūra

Biznesa ekonomiskie pamati. / Sastād. V. Bikse. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.

Kumerdanka, A. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.

Pavloviča, A. *Ievads reklāmas pasaulē.* – Rīga: Junior Achievement Young Enterprise – Latvija, 2004.

Siņicins, M. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: RaKa, 2005.

1.6. Ekonomiskie resursi, samaksa par resursiem

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
Zina ekonomisko resursu klasifikāciju un ražošanas faktorus. Prot noteikt un sagrupēt konkrētā ražošanā iesaistītos ražošanas faktorus.	<i>Izvērtē dažādu ekonomisko resursu pieejamību konkrētajos apstākļos (savā pagastā, pilsētā, Latvijā).</i>

Ieteicamā literatūra

- Biznesa ekonomiskie pamati.* / Sastād. V. Bikse. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.
Kumerdanka, A. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.
Siņicins, M. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: RaKa, 2005.
Zvirbule-Bērziņa, A. *Ražošanas menedžments.* Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2006. – 8.–94. lpp.
Zvirbule-Bērziņa, A., Mihejeva, L., Auziņa, A. *Plānošanas un ražošanas procesu organizēšanas principi.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2004. – 53.–86. lpp.

1.7. Efektīva resursu izmantošana

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
Prot pieņemt lēmumu par efektīvu resursu izmantošanu. Prot raksturot Latvijas ekonomiskos resursus un to izmantošanas efektivitāti. <i>Apzinās saprātīgas resursu izmantošanas lomu valsts ilgtspējīgas attīstības nodrošināšanā un spēj pieņemt efektīvu lēmumu par rīcībā esošo resursu izmantošanu, kas pamatots uz argumentētu analīzi.</i>	Analizē dažādu ekonomisko resursu izmantošanas efektivitāti konkrētajos apstākļos (savā pagastā, pilsētā, Latvijā).

Ieteicamā literatūra

- Biznesa ekonomiskie pamati.* / Sastād. V. Bikse. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.
Kumerdanka, A. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.
Siņicins, M. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: RaKa, 2005.

1.8. Izvēles situācija, alternatīvas jēdziens

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
Zina un prot lietot jēdzienus: izvēles problēma, izvēles situācija, alternatīva. Prot atrast vairākas alternatīvas konkrēta uzdevuma risināšanai.	Analizē alternatīvas izmaksas konkrētās dzīves situācijās no savas pieredzes.

Ieteicamā literatūra

Biznesa ekonomiskie pamati. / Sastād. V. Bikse. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.

Kumerdanka, A. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.

Siņicins, M. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: RaKa, 2005.

1.9. Alternatīvas izmaksas, kompromisa izvēle

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
Zina un prot lietot jēdzienus: alternatīvas izmaksas, kompromisa izvēle. Prot noteikt alternatīvas izmaksas.	<i>Izvērtē savu pieņemto lēmumu efektivitāti konkrētās situācijās.</i>

Ieteicamā literatūra

Biznesa ekonomiskie pamati. / Sastād. V. Bikse. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.

Kumerdanka, A. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.

Siņicins, M. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: RaKa, 2005.

1.10. Ražošanas iespēju robeža

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
Zina un prot lietot jēdzienu “ražošanas iespēju līkne”. Prot konstruēt ražošanas iespēju līkni konkrētā uzdevumā.	<i>Izvērtē savas ekonomiskās iespējas konkrētos piemēros (piemēram, izvērtē divas alternatīvas brīvā laika pavadīšanai).</i>

Ieteicamā literatūra

- Biznesa ekonomiskie pamati.* / Sastād. V. Bikse. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.
Kumerdanka, A. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.
Siņicins, M. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: RaKa, 2005.

1.11. Ekonomiskas rīcības ievirzes motīvi, efektīva lēmuma pieņemšana

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
Prot izdarīt izvēli un pieņemt efektīvu lēmumu. <i>Spēj pieņemt efektīvu lēmumu, pamatojoties uz alternatīvu izvērtēšanu.</i>	Veic konkrētas situācijas analīzi un pamato pieņemtā lēmuma efektivitāti (piemēros izmantojamas dažādas simulācijas).

Ieteicamā literatūra

- Biznesa ekonomiskie pamati.* / Sastād. V. Bikse. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.
Drakers, P., Strikers, O., Hammonds, Dž. u. c. *Lēmumu pieņemšana.* – Rīga: Lietišķās informācijas dienests, 2007.
Kumerdanka, A. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.
Siņicins, M. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: RaKa, 2005.

2. Ekonomiskās sistēmas (9% no kopējā mācību stundu skaita)

2.1. Ekonomiskās sistēmas

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
Zina jēdzienu “ekonomiskā sistēma”. Zina ekonomiskās sistēmas veidus: tradicionālā ekonomika, brīvā tirgus ekonomika, komandekonomika, jauktā ekonomika. Prot raksturot katru ekonomisko sistēmu. Izprot dažādu īpašuma formu atšķirību.	Salīdzina ekonomiskās sistēmas, saskatot priekšrocības un trūkumus.

Ieteicamā literatūra

Biznesa ekonomiskie pamati. / Sastād. V. Bikse. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.

Kumerdanka, A. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.

Siņicins, M. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: RaKa, 2005.

2.2. Mūsdienu ekonomiskās sistēmas. Latvijas ekonomiskā sistēma

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
Prot raksturot Latvijas pastāvošo ekonomisko sistēmu.	Pēta valsts un tirgus ietekmes īpatsvaru dažādu jautājumu risināšanā. <i>Izvērtē valsts un tirgus ietekmes īpatsvaru konkrētās situācijās.</i>

Ieteicamā literatūra

Biznesa ekonomiskie pamati. / Sastād. V. Bikse. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.

Kumerdanka, A. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.

Siņicins, M. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: RaKa, 2005.

Latvijas Republikas Centrālā statistikas pārvalde. Pieejams: <http://www.csb.gov.lv>

2.3. Tirgus dalībnieki, vienkāršots tirgus modelis

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
Prot izveidot vienkāršotu riņķveida plūsmas modeli un izskaidrot preču un naudas plūsmu tajā. <i>Izprot un apzinās katra ekonomiskās sistēmas dalībnieka vietu un lomu, spēj paust argumentētu viedokli par to.</i>	Izskaidro vienkāršotu riņķveida plūsmas modeli ar piemēriem no ikdienas sadzīves.

Ieteicamā literatūra

- Biznesa ekonomiskie pamati.* / Sastād. V. Bikse. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.
Kumerdanka, A. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.
Siņicins, M. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: RaKa, 2005.

2.4. Tirgus veidi

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
Zina un prot lietot jēdzienus: tirgus, tirgus dalībnieki, vienkāršots tirgus modelis, tirgus veidi. Prot raksturot dažādus tirgus veidus un salīdzināt tos. Salīdzina katra tirgus veida priekšrocības un trūkumus.	Raksturo dažādus tirgus Latvijā, piemēram, darbaspēka tirgus, resursu tirgus, vērtspapīru tirgus, valūtas tirgus.

Ieteicamā literatūra

- Biznesa ekonomiskie pamati.* / Sastād. V. Bikse. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.
Kumerdanka, A. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.
Niedrītis, J. Ē. *Mārketings.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2005. – 65.–95. lpp.
Siņicins, M. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: RaKa, 2005.

2.5.–2.6. Konkurence, konkurences veidi

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
Zina konkurences jēdzienus: monopols, oligopols, monopolistiskā konkurence, pilnīgā konkurence. Prot raksturot dažādus konkurences veidus, salīdzināt tos. Prot noteikt konkurences veidu konkrētā tirgū, pamatojoties uz doto informāciju.	Pēta konkurences veidus dažādu konkrētu preču un pakalpojumu tirgos Latvijā, analizē to priekšrocības un trūkumus.

Ieteicamā literatūra

Biznesa ekonomiskie pamati. / Sastād. V. Bikse. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.

Kumerdanka, A. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.

Siņicins, M. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: RaKa, 2005.

Zvirbule-Bērziņa, A., Mihejeva, L., Auziņa, A. *Plānošanas un ražošanas procesu organizēšanas principi.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2004. – 40.–47. lpp.

3. Pieprasījums, piedāvājums, tirgus līdzsvars (11% no kopējā mācību stundu skaita)

3.1. Pieprasījums (grafiks, likums)

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
Zina un prot lietot jēdzienus: pieprasījums, pieprasītais daudzums, pieprasījuma grafiks, pieprasījuma likums. Prot izveidot pieprasījuma tabulu un uzzīmēt pieprasījuma grafiku, izmantojot doto informāciju.	Pēta pieprasījuma likuma darbību ikdienas dzīves situācijās, piemēram, atlaižu akcijas.

Ieteicamā literatūra

Biznesa ekonomiskie pamati. / Sastād. V. Bikse. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.

Kumerdanka, A. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.

Siņicins, M. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: RaKa, 2005.

3.2. Pieprasījuma izmaiņas ietekmējošie faktori

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
Zina pieprasījuma izmaiņas ietekmējošos faktoros. Izprot aizvietošanas un ienākumu efektu. Prot prognozēt dažādu faktoru ietekmi uz pieprasījumu vai pieprasīto daudzumu, atspoguļot šīs izmaiņas grafiski.	Analizē konkrētas situācijas, kurās dažādi faktori ietekmē konkrētu preču pieprasījumu.

Ieteicamā literatūra

Biznesa ekonomiskie pamati. / Sastād. V. Bikse. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.
Kumerdanka, A. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.
Siņicins, M. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: RaKa, 2005.

3.3. Galējais derīgums

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
Zina un prot lietot jēdzienus: galējais derīgums, kopējais derīgums. Izprot galējā derīguma mazināšanās likumu.	<i>Izvērtē derīgumu konkrētās dzīves situācijās.</i>

Ieteicamā literatūra

Biznesa ekonomiskie pamati. / Sastād. V. Bikse. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.
Kumerdanka, A. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.
Siņicins, M. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: RaKa, 2005.

3.4. Pieprasījuma elastīgums

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
Zina un prot lietot jēdzienus: pieprasījuma (cenas) elastīgums, absolūti elastīgs pieprasījums, absolūti neelastīgs pieprasījums, vienādots elastīgums. Prot aprēķināt pieprasījuma elastīguma koeficientu. Prot, izmantojot pieprasījuma elastīguma koeficientu, prognozēt, kā cenas izmaiņas ietekmēs pieprasīto daudzumu.	Pēta preču cenu izmaiņu ietekmi uz pieprasīto daudzumu konkrētos piemēros.

Ieteicamā literatūra

Biznesa ekonomiskie pamati. / Sastād. V. Bikse. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.

Kumerdanka, A. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.

Siņicins, M. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: RaKa, 2005.

3.5. Piedāvājums (grafiks, likums)

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
Zina un prot lietot jēdzienus: piedāvājums, piedāvātais daudzums, piedāvājuma grafiks, piedāvājuma likums. Prot izveidot piedāvājuma tabulu, uzzīmēt piedāvājuma grafiku, izmantojot doto informāciju.	Pēta piedāvājuma likuma darbību ikdienas dzīves situācijās.

Ieteicamā literatūra

Biznesa ekonomiskie pamati. / Sastād. V. Bikse. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.

Kumerdanka, A. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.

Siņicins, M. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: RaKa, 2005.

3.6. Piedāvājuma izmaiņas ietekmējošie faktori

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
Zina piedāvājuma izmaiņas ietekmējošos faktorus un izprot šo izmaiņu grafisko attēlojumu. Prot prognozēt dažādu faktoru ietekmi uz piedāvājumu vai piedāvāto daudzumu un atspoguļot šīs izmaiņas grafiski.	Analizē konkrētas situācijas, kurās dažādi faktori ietekmē konkrētu preču piedāvājumu.

Ieteicamā literatūra

- Biznesa ekonomiskie pamati.* / Sastād. V. Bikse. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.
Kumerdanka, A. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.
Siņicins, M. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: RaKa, 2005.

3.7. Tirgus līdzsvars

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
Zina un prot lietot jēdzienus: tirgus līdzsvars, līdzsvara cena. Prot, izmantojot doto informāciju, noteikt tirgus līdzsvara cenu un tai atbilstošo pārdošanas apjomu. Prot aprēķināt pārdevēju ienākumus, pastāvot dažādām cenām, ja ir dota informācija par pieprasījumu un piedāvājumu (tabulā vai grafikā).	Pēta līdzsvara cenas veidošanos, imitējot tirgus situāciju.

Ieteicamā literatūra

- Biznesa ekonomiskie pamati.* / Sastād. V. Bikse. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.
Kumerdanka, A. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.
Niedrītis, N. *Mārketings.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2005. – 65.–80., 228.–251. lpp.
Siņicins, M. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: RaKa, 2005.

3.8. Ārpus cenas faktoru ietekme uz tirgus līdzsvaru

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
Prot prognozēt pieprasījuma un piedāvājuma izmaiņu ietekmi uz tirgus līdzsvara cenu.	Analizē dažādu faktoru ietekmi uz tirgus līdzsvaru.

Ieteicamā literatūra

- Biznesa ekonomiskie pamati.* / Sastād. V. Bikse. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.
Kumerdanka, A. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.
Niedrītis, N. *Mārketings.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2005. – 228.–251. lpp.
Siņicins, M. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: RaKa, 2005.

3.9. Cenas veidošanās

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
Zina un prot lietot jēdzienus: galējais derīgums, cena. Prot noteikt galējo derīgumu un izskaidrot tā lomu cenas noteikšanā.	Pēta galējā derīguma un cenas saistību konkrētos piemēros.

Ieteicamā literatūra

- Biznesa ekonomiskie pamati.* / Sastād. V. Bikse. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.
Kumerdanka, A. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.
Niedrītis, N. *Mārketings.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2005. – 228.–251. lpp.
Siņicins, M. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: RaKa, 2005.

3.10. Cenas griesti, cenas grīda

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
Zina un prot lietot jēdzienus: cenas griesti un cenas grīda. Prot paredzēt tirgus regulēšanas sekas.	Analizē konkrētus piemērus (piemēram, valsts noteikta graudu iepirkuma cena), kuros veidojas cenas grīda vai cenas griesti.

Ieteicamā literatūra

- Biznesa ekonomiskie pamati.* / Sastād. V. Bikse. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.
Kumerdanka, A. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.
Niedrītis, N. *Mārketings.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2005. – 228.–251. lpp.
Siņicins, M. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: RaKa, 2005.

4. Uzņēmums un komercdarbība (11% no kopējā mācību stundu skaita)

4.1. Komercdarbība, tās formas

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
Zina jēdzienu “komercdarbība”. Zina komercdarbības veidus, tās priekšrocības un trūkumus. Prot raksturot komercdarbības formu priekšrocības un trūkumus. Zina dažādas īpašuma formas. Izprot intelektuālā īpašuma lomu komercdarbībā.	Pēta komercdarbības darbības formu daudzveidību savā pagastā, pilsētā, Latvijā.

Ieteicamā literatūra

- Biznesa ekonomiskie pamati.* / Sastād. V. Bikse. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.
Kumerdanka, A. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.
Leibus, I. *Individuālās uzņēmējdarbības formas Latvijā. // Individuālā uzņēmēja grāmatvedība un nodokļi.* – Rīga: Lietišķās informācijas dienests, 2007. – 10.–16. lpp.
Siņicins, M. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: RaKa, 2005.
Latvijas Republikas Centrālā statistikas pārvalde. Pieejams: <http://www.csb.gov.lv>

4.2. Komercedarbība Latvijā

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
Zina jēdzienu “komercdarbība” un komercdarbības veidus. <i>Apzinās komercdarbības lomu valsts tautsaimniecībā un izvērtē savu lomu tās attīstībā.</i>	Iepazīst veiksmīgus uzņēmējus. Veido “savu biznesa ideju”. Analizē komercdarbības vidi savā pagastā, pilsētā, Latvijā. Diskutē par nepieciešamajiem ētikas pamatprincipiem komercdarbībā, komersanta morālo un materiālo atbildību, riska mazināšanas iespējām.

Ieteicamā literatūra

- Biznesa ekonomiskie pamati.* / Sastād. V. Bikse. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.
Kumerdanka, A. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.
Siņicins, M. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: RaKa, 2005.
Vīksna, A. *Savs bizness.* – Rīga: Lietišķās informācijas dienests, 2007.

4.3. Uzņēmuma līdzekļi

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
Zina jēdzienu “uzņēmuma līdzekļi”. Zina uzņēmuma līdzekļu veidus: pamatlīdzekļi un apgrozāmie līdzekļi. Prot sagrupēt uzņēmuma līdzekļus pamatlīdzekļos un apgrozāmajos līdzekļos.	Pēta pamatlīdzekļu un apgrozāmo līdzekļu lomu uzņēmumā. Plāno “sava uzņēmuma līdzekļus”.

Ieteicamā literatūra

- Biznesa ekonomiskie pamati.* / Sastād. V. Bikse. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.
Kumerdanka, A. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.
Slavinska, I. *Uzņēmējdarbības plānošana un kontrole.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2005. – 53.–86. lpp.
Siņicins, M. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: RaKa, 2005.
Zariņa, V. *Grāmatvedības sistēma: attīstība, standartu prasības.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2004. – 165.–188. lpp.

4.4. Grāmatvedība, bilance

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
Zina un prot lietot jēdzienus: grāmatvedības bilance, aktīvs, pasīvs. Prot sadalīt līdzekļus aktīvos un pasīvos.	Grupē aktīvus un pasīvus līdzekļus konkrētā piemērā.

Ieteicamā literatūra

- Biznesa ekonomiskie pamati.* / Sastād. V. Bikse. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.
Kumerdanka, A. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.
Leibus, I. *Prasības grāmatvedībai. // Individuālā uzņēmēja grāmatvedība un nodokļi.* – Rīga: Lietišķās informācijas dienests, 2007. – 26.–29. lpp.
Siņicins, M. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: RaKa, 2005.

4.5. Darba ražīgums

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
Zina un prot lietot jēdzienu “darba ražīgums”. Zina darba ražīguma ietekmējošos faktoros. Prot aprēķināt darba ražīgumu.	Analizē dažādu faktoru ietekmi uz darba ražīgumu.

Ieteicamā literatūra

Biznesa ekonomiskie pamati. / Sastād. V. Bikse. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.

Kumerdanka, A. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.

Siņicins, M. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: RaKa, 2005.

4.6.–4.7. Ražošana, ražošanas izmaksas

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
Zina jēdzienus: ražošana, ražošanas izmaksas – pastāvīgās, mainīgās, kopējās, vidējās, galējās. Prot sagrupēt ražošanas izmaksas pastāvīgajās un mainīgajās. Prot aprēķināt ražošanas izmaksas.	Grupē ražošanas izmaksas konkrētos piemēros. Plāno “sava uzņēmuma” izmaksas.

Ieteicamā literatūra

Biznesa ekonomiskie pamati. / Sastād. V. Bikse. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.

Kumerdanka, A. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.

Siņicins, M. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: RaKa, 2005.

Zvirbule-Bērziņa, A. *Ražošanas menedžments.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2006. – 8.–38. lpp.

Zvirbule-Bērziņa, A., Mihejeva, L., Auziņa, A. *Plānošanas un ražošanas procesa organizēšanas pamatprincipi.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2004. – 47.–53. lpp.

4.8. Grāmatvedības peļņa

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
Zina un prot lietot jēdzienus: uzņēmuma ieņēmumi – kopējie un galējie, uzņēmuma peļņa – kopējā, galējā, grāmatvedības peļņa. Prot aprēķināt uzņēmuma ieņēmumus un uzņēmuma grāmatvedības peļņu (kopējo un galējo).	

Ieteicamā literatūra

Biznesa ekonomiskie pamati. / Sastād. V. Bikse. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.

Kumerdanka, A. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.

Siņicins, M. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: RaKa, 2005.

4.9. Ekonomiskā peļņa

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
Zina jēdzienu “ekonomiskā peļņa”. Prot aprēķināt uzņēmuma ekonomisko peļņu. Prot prognozēt, vai plānotā komercdarbība ir izdevīga.	Izvērtē komercdarbības izdevīgumu konkrētos piemēros.

Ieteicamā literatūra

Biznesa ekonomiskie pamati. / Sastād. V. Bikse. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.

Kumerdanka, A. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.

Siņicins, M. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: RaKa, 2005.

5. Darbs un atalgojums (10% no kopējā mācību stundu skaita)

5.1. Darba tirgus

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
Zina un prot lietot jēdzienus: darba resursi, ekonomiski aktīvie iedzīvotāji, darba spējīgie iedzīvotāji.	Analizē situāciju Latvijas darbaspēka tirgū.

Ieteicamā literatūra

Biznesa ekonomiskie pamati. / Sastād. V. Bikse. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.

Kumerdanka, A. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.

Siņicins, M. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: RaKa, 2005.

Latvijas Republikas Centrālā statistikas pārvalde. Pieejams: <http://www.csb.gov.lv>

5.2. Nodarbinātība

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
Zina pilnīgas nodarbinātības līmeņa jēgu ekonomikā. Prot, izmantojot dotos datus, noteikt ekonomiski aktīvo iedzīvotāju skaitu; aprēķināt nodarbinātības līmeni.	Pēta nodarbinātību ietekmējošos faktorus.

Ieteicamā literatūra

Biznesa ekonomiskie pamati. / Sastād. V. Bikse. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.

Kumerdanka, A. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.

Siņicins, M. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: RaKa, 2005.

5.3. Iesaistīšanās darba tirgū

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
<p>Zina, kas ir:</p> <ul style="list-style-type: none"> • darba līgums; • motivācijas vēstule; • dzīves gājuma apraksts (CV); • darba intervija. <p>Prot uzrakstīt CV un motivācijas vēstuli atbilstoši darba piedāvājumam.</p> <p><i>Apzinās izvēles iespēju – kļūt par darba devēju vai darba ņēmēju – un ir gatavs iesaistīties darba tirgū vienā no šīm lomām, izprotot savas tiesības un pienākumus.</i></p>	<p>Veido konkrētam darba piedāvājumam atbilstošu motivācijas vēstuli un CV.</p> <p>Piedalās darba intervijas imitācijā.</p> <p><i>Izsaka savu viedokli par koplīguma nozīmi.</i></p>

Ieteicamā literatūra

Biznesa ekonomiskie pamati. / Sastād. V. Bikse. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.

Boitmane, I. *Pieteikuma vēstules un CV izvērtēšana.* // *Personāla atlase un novērtēšana.* – Rīga: Lietišķās informācijas dienests, 2006. – 49.–53. lpp.

Kehre, M. *Personālmenežments.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2004 – 59.–61. lpp.

Kumerdanka, A. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.

Siņicins, M. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: RaKa, 2005.

Ulmane, V. *Darba tiesības. Darba aizsardzība.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2004. – 44. – 69. lpp.

5.4. Darba samaksa

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
Zina darba samaksas jēdzienu, darba algas formas. Prot noteikt konkrētai situācijai atbilstošāko darba algas formu.	Analizē dažādu darba algas formu priekšrocības un trūkumus, izvēlas konkrētai situācijai piemērotāko darba algas formu.

Ieteicamā literatūra

Biznesa ekonomiskie pamati. / Sastād. V. Bikse. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.

Kumerdanka, A. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.

Siņicins, M. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: RaKa, 2005.

5.5. Darba algas aprēķins

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
Zina neto darba algas aprēķina algoritmu. Prot aprēķināt neto darba algu, ja zināma bruto darba alga.	Novērtē tirgus spēkus un ārpus tirgus faktoru ietekmi uz algām.

Ieteicamā literatūra

Biznesa ekonomiskie pamati. / Sastād. V. Bikse. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.

Kumerdanka, A. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.

Siņicins, M. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: RaKa, 2005.

5.6. Arodbiedrības

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
Zina jēdzienu “arodbiedrība”. Izprot arodbiedrību lomu darba tirgū.	Analizē arodbiedrību lomu konkrētās situācijās, piemēram, piketos, streikos.

Ieteicamā literatūra

Biznesa ekonomiskie pamati. / Sastād. V. Bikse. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.

Kumerdanka, A. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.

Siņicins, M. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: RaKa, 2005.

5.7. Bezdarbs, tā formas

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
Zina un prot lietot jēdzienus: nodarbinātība, bezdarbs, bezdarba formas. Prot noteikt bezdarba formas, pamatojoties pēc situācijas apraksta. Prot aprēķināt bezdarba līmeni, izmantojot dotos datus.	Analizē bezdarba līmeņa dinamiku savā pagastā, pilsētā, Latvijā.

Ieteicamā literatūra

Biznesa ekonomiskie pamati. / Sastād. V. Bikse. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.

Kumerdanka, A. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.

Siņicins, M. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: RaKa, 2005.

5.8. Bezdarbnieku tiesības un pienākumi

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
Zina un prot lietot jēdzienus: bezdarbnieks, bezdarbnieka tiesības un pienākumi.	Analizē bezdarbnieku iespējas iesaistīties darbaspēka tirgū.

Ieteicamā literatūra

- Biznesa ekonomiskie pamati.* / Sastād. V. Bikse. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.
Kumerdanka, A. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.
Siņicins, M. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: RaKa, 2005.

5.9. Latvijas darba tirgus raksturojums

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
Zina situāciju Latvijas darba tirgū – var novērtēt bezdarba līmeni un nodarbinātības līmeni. Prot raksturot Latvijas darba tirgus pieprasījuma un piedāvājuma tendences un problēmas.	Izvērtē dažādu profesiju pieprasījumu vietējā darba tirgū, izmantojot statistikas datus, preses publikācijas un citus avotus.

Ieteicamā literatūra

- Biznesa ekonomiskie pamati.* / Sastād. V. Bikse. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.
Kumerdanka, A. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.
Siņicins, M. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: RaKa, 2005.
Latvijas Republikas Centrālā statistikas pārvalde. Pieejams: <http://www.csb.gov.lv>

6. Nauda (10% no kopējā mācību stundu skaita)

6.1. Nauda, tās veidi

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
Zina un prot lietot jēdzienus: nauda, naudas veidi. Prot sagrupēt maksāšanas līdzekļus pa naudas veidiem.	Pēta konkrētu naudas veidu aktualitāti mūsdienās.

Ieteicamā literatūra

Biznesa ekonomiskie pamati. / Sastād. V. Bikse. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.

Kumerdanka, A. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.

Kutuzova, O. *Finanses un kredīts.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2004. – 30.–46. lpp.

Siņicins, M. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: RaKa, 2005.

6.2. Naudas funkcijas

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
Zina naudas funkcijas. Prot noteikt konkrētai situācijai atbilstošu naudas funkciju.	Novērtē kādas preces atbilstību naudas funkciju veikšanai.

Ieteicamā literatūra

Biznesa ekonomiskie pamati. / Sastād. V. Bikse. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.

Kumerdanka, A. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.

Kutuzova, O. *Finanses un kredīts.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2004. – 30.–46. lpp.

Siņicins, M. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: RaKa, 2005.

6.3. Naudas pieprasījums un piedāvājums

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
<p>Zina un prot lietot jēdzienus: naudas pieprasījums, naudas piedāvājums.</p> <p>Zina Ērvinga Fišera vienādojumu, naudas vērtību, naudas pieprasījuma un piedāvājuma elementus un tās ietekmējošos faktorus.</p> <p>Prot veikt aprēķinus, izmantojot Ērvinga Fišera vienādojumu; aprēķināt naudas piedāvājuma izmaiņas, ja zināma obligātās rezerves norma.</p>	<p>Pēta naudas aprites ātruma un apgrozībā nepieciešamā naudas daudzuma savstarpējo saistību.</p>

Ieteicamā literatūra

Biznesa ekonomiskie pamati. / Sastād. V. Bikse. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.

Kumerdanka, A. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.

Siņicins, M. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: RaKa, 2005.

6.4. Divu līmeņu banku sistēma

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
<p>Zina un prot lietot jēdzienus: banka, divu līmeņu banku sistēma, Centrālā banka.</p> <p>Zina Centrālās bankas funkcijas, obligāto rezervju normu un komercbanku funkcijas.</p>	<p>Pēta divlīmeņu banku sistēmas darbību.</p>

Ieteicamā literatūra

Biznesa ekonomiskie pamati. / Sastād. V. Bikse. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.

Kumerdanka, A. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.

Kutuzova, O. *Finanses un kredīts*. – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2004. – 77.–83. lpp.
Siņicins, M. *Biznesa ekonomiskie pamati*. – Rīga: RaKa, 2005.

6.5. Kredītiestādes

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
Zina un prot lietot jēdzienu “kredītiestāde”. Zina kredītiestāžu veidus.	Pēta dažādu kredītiestāžu lomu ikdienas dzīvē.

Ieteicamā literatūra

Biznesa ekonomiskie pamati. / Sastād. V. Bikse. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.
Kumerdanka, A. *Biznesa ekonomiskie pamati*. – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.
Kutuzova, O. *Finanses un kredīts*. – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2004. – 57.–60. lpp.
Siņicins, M. *Biznesa ekonomiskie pamati*. – Rīga: RaKa, 2005.

6.6. Latvijas Banka

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
Zina Latvijas Bankas veidošanās vēsturi un darbību mūsdienās.	Iepazīstas ar Latvijas Bankas darbību Apmeklētāju centrā “Naudas pasaule”.

Ieteicamā literatūra

Biznesa ekonomiskie pamati. / Sastād. V. Bikse. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.
Kumerdanka, A. *Biznesa ekonomiskie pamati*. – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.
Siņicins, M. *Biznesa ekonomiskie pamati*. – Rīga: RaKa, 2005.
Latvijas Banka. Pieejams: <http://www.banka.lv>

6.7. Kredītiestādes Latvijā

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
Zina Latvijas kredītiestāžu veidus un funkcijas. Prot raksturot dažādu kredītiestāžu darbību un lomu sabiedrības dzīvē.	Analizē dažādu Latvijas komercbanku un citu kredītiestāžu piedāvātos pakalpojumus, salīdzina tos.

Ieteicamā literatūra

- Biznesa ekonomiskie pamati.* / Sastād. V. Bikse. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.
- Briede, I. *Banku finanšu pakalpojumi.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2004. – 72. – 100. lpp.
- Kumerdanka, A. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.
- Kutuzova, O. *Finanses un kredīts.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2004. – 57.–83. lpp.
- Siņicins, M. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: RaKa, 2005.

6.8. Internetbankas

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
Zina jēdzienu “internetbanka”. Izprot internetbankas funkcijas.	Iepazīstas ar vienas vai vairāku banku piedāvātajiem internetbankas pakalpojumiem.

Ieteicamā literatūra

- Biznesa ekonomiskie pamati.* / Sastād. V. Bikse. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.
- Kumerdanka, A. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.
- Siņicins, M. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: RaKa, 2005.

7. Patērētāja rīcība (10% no kopējā mācību stundu skaita)

7.1. Ģimenes budžets

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
Zina un prot lietot jēdzienus: ģimenes budžets, ienākumi, ienākumu avoti, izdevumi. Zina Engela likumu. Prot plānot un sabalansēt savu un ģimenes budžetu.	Plāno savu personīgo nedēļas budžetu.

Ieteicamā literatūra

Biznesa ekonomiskie pamati. / Sastād. V. Bikse. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.

Kumerdanka, A. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.

Siņicins, M. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: RaKa, 2005.

7.2.–7.3. Kredīti

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
Zina jēdzienu “kredīts”. Zina kredīta veidus. Prot izvēlēties izdevīgāko kredīta piedāvājumu. Aprēķina kredīta procentus (vienkāršos un saliktos). Prot sastādīt kredīta atmaksāšanas plānu.	Analizē konkrētu banku piedāvāto kredītu nosacījumus, salīdzina tos. Iepazīst studējošā un studenta kredītu nosacījumus.

Ieteicamā literatūra

- Biznesa ekonomiskie pamati.* / Sastād. V. Bikse. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.
Briede, I. *Banku finanšu pakalpojumi.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2004. – 7.–38. lpp.
Kumerdanka, A. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.
Kutuzova, O. *Finanses un kredīts.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2004. – 30.–53. lpp.
Siņicins, M. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: RaKa, 2005.

7.4. Patērētāju tiesības un pienākumi

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
Zina jēdzienus: patērētāju tiesības, intelektuālais īpašums. Zina intelektuālā īpašuma veidus. Izprot autortiesību lomu un būtību. Prot rīkoties atbilstoši patērētāju tiesību aizsardzības likumā noteiktajai kārtībai.	Plāno darbību konkrētās situācijās, kas saistītas ar intelektuālā īpašuma vai patērētāju tiesību pārkāpumiem.

Ieteicamā literatūra

- Biznesa ekonomiskie pamati.* / Sastād. V. Bikse. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.
Kumerdanka, A. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.
Siņicins, M. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: RaKa, 2005.
Veikša, I. *Kas ir autortiesības?* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.

7.5. Apdrošināšana

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
Zina jēdzienu “apdrošināšana”. Zina apdrošināšanas veidus. Izprot apdrošināšanas lomu. Prot salīdzināt dažādus apdrošināšanas piedāvājumus un izvērtēt tos atbilstoši situācijai.	Izskata konkrētus apdrošināšanas kompāniju piedāvājumus, salīdzina tos.

Ieteicamā literatūra

Biznesa ekonomiskie pamati. / Sastād. V. Bikse. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.

Kumerdanka, A. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.

Siņicins, M. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: RaKa, 2005.

Sūniņa-Markēviča, K. *Apdrošināšana.* – Rīga: Junior Achievement Young Enterprise – Latvija, 2003.

7.6. Vērtspapīri

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
Zina jēdzienu “vērtspapīri”. Zina vērtspapīru veidus. Prot izšķirt dažādus vērtspapīru veidus un prognozēt ieguvumu no ieguldījumiem vērtspapīros.	

Ieteicamā literatūra

- Apsītis, Ģ., Aščuks, I., Cērps, U. u. c. *Vērtspapīru tirgus zinības*. – Rīga: Jumava, 2003.
Biznesa ekonomiskie pamati. / Sastād. V. Bikse. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.
Briede, I. *Banku finanšu pakalpojumi*. – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2004. – 72.–100. lpp.
Kumerdanka, A. *Biznesa ekonomiskie pamati*. – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.
Siņicins, M. *Biznesa ekonomiskie pamati*. – Rīga: RaKa, 2005.
Zvirbule, D., Žagare, J. *Banku grāmatvedības pamati*. – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2003. – 142.–156. lpp.
Rīgas Fondu birža. Pieejams: <http://www.rfb.lv>

7.7. Rīgas Fondu birža

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
Zina jēdzienu “birža”. Zina biržas funkcijas. Prot atrast informāciju par vērtspapīriem Rīgas Fondu biržas sarakstos. Aprēķina peļņu vai zaudējumus no ieguldījumiem vērtspapīros.	Iepazīstas ar Rīgas Fondu biržas darbību.

Ieteicamā literatūra

- Biznesa ekonomiskie pamati*. / Sastād. V. Bikse. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.
Kumerdanka, A. *Biznesa ekonomiskie pamati*. – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.
Siņicins, M. *Biznesa ekonomiskie pamati*. – Rīga: RaKa, 2005.
Rīgas Fondu birža. Pieejams: <http://www.rfb.lv>

7.8. Ieguldījumi

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
Zina un prot lietot jēdzienus: ieguldījumi, savstarpējie fondi. Prot izvērtēt līdzekļu ieguldīšanas iespējas, salīdzināt tās un noteikt izdevīgāko. Izskaidro dažādu fondu lomu (piemēram, pensiju fondu).	Analizē dažādus ieguldījumu veidus, salīdzina tos.

Ieteicamā literatūra

- Biznesa ekonomiskie pamati.* / Sastād. V. Bikse. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.
Briede, I. *Banku finanšu pakalpojumi.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2004. – 90.–99. lpp.
Kumerdanka, A. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.
Kutuzova, O. *Finanses un kredīts.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2004. – 135.–146. lpp.
Siņicins, M. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: RaKa, 2005.

7.9. Noguldījumi

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
Zina noguldījuma veidus. Prot izvēlēties izdevīgāko noguldījuma piedāvājumu un aprēķināt ieguvumu no noguldījuma.	Analizē konkrētus kredītiestāžu noguldījumu piedāvājumus, salīdzina tos.

Ieteicamā literatūra

- Biznesa ekonomiskie pamati.* / Sastād. V. Bikse. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.
Briede, I. *Banku finanšu pakalpojumi.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2004. – 38.–46. lpp.
Kumerdanka, A. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.
Siņicins, M. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: RaKa, 2005.

8. Valsts loma ekonomikā (17% no kopējā mācību stundu skaita)

8.1. Tirgus nepilnības

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
Zina un prot lietot jēdzienu “tirgus nepilnības”. Prot atrast to novēršanas vai mazināšanas iespējas un minēt konkrētus piemērus tirgus nepilnībām.	

Ieteicamā literatūra

Biznesa ekonomiskie pamati. / Sastād. V. Bikse. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.

Kumerdanka, A. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.

Siņicins, M. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: RaKa, 2005.

8.2. Valsts ekonomiskās funkcijas

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
Zina valsts funkcijas. Prot raksturot valsts funkcijas ar piemēriem.	Analizē valsts funkciju veikšanu Latvijā un raksturo ar konkrētiem piemēriem.

Ieteicamā literatūra

Biznesa ekonomiskie pamati. / Sastād. V. Bikse. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.

Kumerdanka, A. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.

Siņicins, M. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: RaKa, 2005.

8.3. Nodokļi

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
Zina un prot lietot jēdzienus: nodoklis, nodokļu veidi, likmes. Izprot nodokļu lomu ekonomikā.	Pēta konkrētus piemērus par dažādiem nodokļu veidiem.

Ieteicamā literatūra

- Biznesa ekonomiskie pamati.* / Sastād. V. Bikse. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.
Kodoliņa-Miglāne, I. *Nodokļi Latvijā 2007.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.
Kumerdanka, A. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.
Siņicins, M. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: RaKa, 2005.

8.4. Latvijas nodokļu sistēma

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
Zina Latvijas normatīvajos aktos noteiktos nodokļus. Prot aprēķināt nodokļu summu konkrētos piemēros.	Izvērtē, kādus nodokļus maksā izglītojamais pats, kādus – ģimenes locekļi, kāda ir šo maksājumu loma ekonomikā. Salīdzina Latvijas un citas valsts nodokļu sistēmu.

Ieteicamā literatūra

- Biznesa ekonomiskie pamati.* / Sastād. V. Bikse. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.
Kodoliņa-Miglāne, I. *Nodokļi Latvijā 2007.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.
Kumerdanka, A. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.
Leibus, I. *Nodokļu aprēķināšana un uzskaitē. // Individuālā uzņēmēja grāmatvedība un nodokļi.* – Rīga: Lietišķās informācijas dienests, 2007. – 77.–137. lpp.
Siņicins, M. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: RaKa, 2005.

8.5. Valsts budžets

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
Zina un prot lietot jēdzienus: valsts budžets, valsts budžeta ieņēmumi un izdevumi, valsts iekšējais un ārējais parāds. Zina valsts budžeta iedalījumu.	Pēta valsts budžeta veidošanos un izdevumus, to ietekmi uz izglītojamā ikdienā.

Ieteicamā literatūra

- Biznesa ekonomiskie pamati.* / Sastād. V. Bikse. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.
- Kumerdanka, A. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.
- Kutuzova, O. *Finanses un kredīts.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2004. – 90.–131. lpp.
- Režina, G. *Latvijas Republikas budžets: vakar, šodien, rīt.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2003. – 68.–169. lpp.
- Siņicins, M. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: RaKa, 2005.

8.6.–8.7. Iekšzemes kopprodukts

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
Zina un prot lietot jēdzienus: iekšzemes kopprodukts (IKP); reālais un nominālais IKP. Zina IKP noteikšanas metodes. Prot aprēķināt IKP ar izdevumu metodi.	Pēta reālā un nominālā IKP dinamiku Latvijā.

Ieteicamā literatūra

- Biznesa ekonomiskie pamati.* / Sastād. V. Bikse. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.
- Kumerdanka, A. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.
- Siņicins, M. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: RaKa, 2005.
- Latvijas Republikas Centrālā statistikas pārvalde.* Pieejams: <http://www.csb.gov.lv>

8.8. Ekonomiskā aktivitāte

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
Zina un prot lietot jēdzienus: cikliska ekonomikas attīstība, lietišķā aktivitātes cikla fāzes. Prot raksturot lietišķās aktivitātes cikla fāzes un pēc dotajām pazīmēm analizēt, kādā lietišķā aktivitātes cikla fāzē valsts atrodas.	Analizē valsts ekonomikas rādītājus dažādās lietišķās aktivitātes cikla fāzēs, analizē situācijas stabilizēšanas iespējas.

Ieteicamā literatūra

- Biznesa ekonomiskie pamati.* / Sastād. V. Bikse. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.
Kumerdanka, A. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.
Siņicins, M. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: RaKa, 2005.

8.9. Ekonomikas izaugsme un ekonomikas attīstība

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
Zina un prot lietot jēdzienus: ekonomikas izaugsme, ekonomikas attīstība. Izprot ekonomikas izaugsmes rādītājus – reālais IKP, reālais IKP uz vienu iedzīvotāju.	Pēta ekonomikas izaugsmes rādītājus Latvijā, salīdzina tos ar ES valstu rādītājiem.

Ieteicamā literatūra

- Biznesa ekonomiskie pamati.* / Sastād. V. Bikse. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.
Kumerdanka, A. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.
Siņicins, M. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: RaKa, 2005.
Zīle, H. *Latvijas ārējie ekonomiskie sakari.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2003. – 194.–214. lpp.
Latvijas Republikas Centrālā statistikas pārvalde. Pieejams: <http://www.csb.gov.lv>

8.10. Bezdarba ietekme uz valsts ekonomiku

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
Zina bezdarba izmaksas – Oukena likums. Prot aprēķināt nesaražoto iekšzemes kopproduktu, kas radies bezdarba dēļ.	Pēta bezdarba ietekmi uz ekonomiku savā pagastā, pilsētā, Latvijā.

Ieteicamā literatūra

Biznesa ekonomiskie pamati. / Sastād. V. Bikse. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.

Kumerdanka, A. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.

Siņicins, M. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: RaKa, 2005.

Latvijas Republikas Centrālā statistikas pārvalde. Pieejams: <http://www.csb.gov.lv>

8.11. Inflācija

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
Zina un prot lietot jēdzienus: inflācija, inflācijas ietekme uz naudas vērtību, inflācijas temps. Zina inflācijas veidus. Prot noteikt inflācijas veidu, aprēķināt patēriņa cenu indeksu. Prot noteikt inflācijas tempu, prognozēt naudas pirktspējas izmaiņas pie zināmas inflācijas un neparedzētas inflācijas gadījumā noteikt zaudētājus un ieguvējus.	Analizē inflācijas rādītājus Latvijā, meklē cēloņus un paredz sekas. Izvērtē inflācijas ietekmi uz savu ikdienas dzīvi.

Ieteicamā literatūra

Biznesa ekonomiskie pamati. / Sastād. V. Bikse. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.
Kumerdanka, A. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.
Siņicins, M. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: RaKa, 2005.
Latvijas Republikas Centrālā statistikas pārvalde. Pieejams: <http://www.csb.gov.lv>

8.12. Makroekonomiskā stabilitāte

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
Zina jēdzienu “makroekonomiskā stabilitāte”. Izprot makroekonomiskās stabilitātes jēgu.	Raksturo makroekonomiskās stabilitātes situāciju valstī.

Ieteicamā literatūra

Biznesa ekonomiskie pamati. / Sastād. V. Bikse. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.
Kumerdanka, A. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.
Siņicins, M. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: RaKa, 2005.

8.13. Fiskālā un monetārā politika

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
Zina un prot lietot jēdzienus: fiskālā politika, monetārā politika. Zina fiskālās un monetārās politikas instrumentus. Izprot fiskālās un monetārās politikas lomu valsts tautsaimniecības attīstībā.	Pēta Latvijas fiskālo politiku, analizējot statistikas datus un nodokļu izmaiņas. <i>Izskaidro savu viedokli par investīciju nozīmi ekonomikas attīstībā.</i>

Ieteicamā literatūra

- Biznesa ekonomiskie pamati.* / Sastād. V. Bikse. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.
Kumerdanka, A. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.
Siņicins, M. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: RaKa, 2005.
Zīle, H. *Latvijas ārējie ekonomiskie sakari.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2003. – 158.–192. lpp.

8.14. Ilgtspējīga ekonomikas attīstība

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
Izprot jēdzienu “ilgtspējīga attīstība”. Zina ilgtspējīgas attīstības priekšnosacījumus. Izprot inovāciju, investīciju un cilvēkkapitāla attīstības nozīmīgumu mūsdienu ekonomikā.	Analizē Latvijas valsts politiku ilgtspējīgai attīstībai.

Ieteicamā literatūra

- Biznesa ekonomiskie pamati.* / Sastād. V. Bikse. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.
Kumerdanka, A. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.
Siņicins, M. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: RaKa, 2005.

8.15. Latvijas ekonomikas attīstības rādītāju raksturojums

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
Prot atrast, sistematizēt un raksturot Latvijas makroekonomikas rādītājus, piemēram, IKP, bezdarba līmeni, nodarbinātības līmeni, inflāciju.	Apkopo Latvijas makroekonomikas rādītājus un raksturo ekonomisko situāciju valstī.

Ieteicamā literatūra

Biznesa ekonomiskie pamati. / Sastād. V. Bikse. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.
Kumerdanka, A. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.
Siņicins, M. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: RaKa, 2005.
Latvijas Republikas Centrālā statistikas pārvalde. Pieejams: <http://www.csb.gov.lv>

9. Starptautiskās ekonomiskās attiecības (10% no kopējā mācību stundu skaita)

9.1. Starptautiskā tirdzniecība

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
Zina un prot lietot jēdzienus: starptautiskā tirdzniecība, eksports, imports, ārējās tirdzniecības bilance. Prot noteikt ārējās tirdzniecības bilances saldo un raksturot starptautiskās tirdzniecības priekšrocības un trūkumus.	Analizē starptautiskās tirdzniecības pozitīvos un negatīvos aspektus.

Ieteicamā literatūra

Biznesa ekonomiskie pamati. / Sastād. V. Bikse. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.
Kumerdanka, A. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.
Siņicins, M. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: RaKa, 2005.
Zīle, H. *Latvijas ārējie ekonomiskie sakari.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2003. – 28.–83., 348.–361. lpp.

9.2.–9.3. Starptautiskās tirdzniecības priekšrocības

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
Zina un prot lietot jēdzienus: absolūtā priekšrocība un salīdzinošā priekšrocība. Prot noteikt, kurai no valstīm ir absolūtā vai salīdzinošā priekšrocība. Pieņem lēmumu par starptautisko specializāciju konkrētā piemērā.	Pēta starptautiskās tirdzniecības priekšrocību cēloņus un sekas, to lomu specializācijā un darba dalīšanā.

Ieteicamā literatūra

Biznesa ekonomiskie pamati. / Sastād. V. Bikse. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.

Kumerdanka, A. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.

Siņicins, M. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: RaKa, 2005.

Zīle, H. *Latvijas ārējie ekonomiskie sakari.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2003. – 324.–335. lpp.

9.4. Brīvā tirdzniecība un starptautiskās tirdzniecības ierobežojumi

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
Zina un prot lietot jēdzienus: starptautiskās tirdzniecības ierobežojumi, protekcionisms. Prot raksturot protekcionisma politikas ietekmi uz valsts ekonomiku. Prognozē starptautiskās tirdzniecības ierobežojumu ietekmi uz tirgus dalībniekiem.	Pēta Latvijas valsts ārējās tirdzniecības politiku Eiropas Savienības kontekstā.

Ieteicamā literatūra

Biznesa ekonomiskie pamati. / Sastād. V. Bikse. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.
Kumerdanka, A. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.
Siņicins, M. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: RaKa, 2005.
Latvijas Republikas Centrālā statistikas pārvalde. Pieejams: <http://www.csb.gov.lv>

9.5.– 9.6. Starptautiskie norēķini

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
Zina un prot lietot jēdzienus: valūta, valūtas kurss. Prot veikt valūtu maiņas aprēķinus, izvēloties izdevīgāko maiņas punktu.	Pēta valūtu kursu svārstību ietekmi uz ikdienas situācijām.

Ieteicamā literatūra

Biznesa ekonomiskie pamati. / Sastād. V. Bikse. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.
Kumerdanka, A. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.
Siņicins, M. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: RaKa, 2005.
Zvirbule, D., Žagare, J. *Banku grāmatvedības pamati.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2003. – 66.–69., 80.–84. lpp.

9.7. Starptautiskās organizācijas

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
Zina būtiskākās starptautiskās ekonomiskās organizācijas. Izprot starptautisko ekonomisko organizāciju lomu un to funkcijas.	Iepazīst dažādas starptautiskās organizācijas un analizē to lomu valsts ekonomikā.

Ieteicamā literatūra

Biznesa ekonomiskie pamati. / Sastād. V. Bikse. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.
Kumerdanka, A. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.
Siņicins, M. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: RaKa, 2005.

9.8. Starptautiskās tirdzniecības loma Latvijas ekonomikā

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
Prot raksturot Latvijas eksporta un importa struktūru un Latvijas ārējās tirdzniecības bilanci. Izprot Latvijas ārējās tirdzniecības attīstības tendences un problēmas.	Analizē Latvijas ārējās tirdzniecības bilances ar dažādām valstīm, izmantojot statistikas datus.

Ieteicamā literatūra

Biznesa ekonomiskie pamati. / Sastād. V. Bikse. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2005.
Kumerdanka, A. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2007.
Siņicins, M. *Biznesa ekonomiskie pamati.* – Rīga: RaKa, 2005.
Zīle, H. *Latvijas ārējie ekonomiskie sakari.* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2003. – 324.–361. lpp.
Latvijas Republikas Centrālā statistikas pārvalde. Pieejams: <http://www.csb.gov.lv>

10. Darbība

10.1. informācijas avotu izmantošana sava viedokļa argumentācijas un ekonomisko procesu analīzei;

10.2. grafiku, shēmu un diagrammu izmantošana ekonomisko procesu veidošanā un analīzē.

Sasniedzamais rezultāts

Zināšanas un izpratne	Darbība
<p>Zina un prot lietot dažādas metodes tēmas izpētei.</p> <p>Izprot pētījuma, projekta un zinātniski pētnieciskā darba iemaņu nozīmi sociālo komunikācijas iemaņu apgūšanā.</p>	<p>Orientējas pieejamajos atbilstošās tēmas daudzveidīgajos informācijas avotos.</p> <p>Raksturo tēmas būtību, izstrādā referātu, projektu vai zinātniski pētniecisko darbu.</p> <p>Pēta un veic analītisko pētījumu, izvirza hipotēzi, intervē, salīdzina viedokļus, rezultātus un izdara secinājumus par apgūto un izpētīto tēmu.</p> <p><i>Vērtē ekonomiskos un tiesiskos procesus, analizē situācijas, akcentē aktualitātes tiesiskajos un ekonomiskajos procesos un pauž savu attieksmi par tiem.</i></p>

Ieteicamā literatūra

Alijevs, R. *Vidusskolēnu jaunrade mācībās*. – Rīga: RaKa, 1999.

Dukulis, I. *Apgūsim jauno Excell!* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2004.

Dukulis, I. *Apgūsim jauno Powerpoint!* – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2003.

Ekonomikas pamatprincipi. Aktīvās mācību metodes. Skolotāja grāmata. / Sastād. V. Bikse. – Rīga: Zvaigzne, 1999.

Hahele, R. *Pašnovērtējums mācību procesā*. – Rīga: RaKa, 2006.

Hahele, R. *Skolēnu zinātniskās pētniecības darbība*. – Rīga: RaKa, 2005.

Kramiņš, Ē. *Runas prasme saziņā*. – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2005.

Kristapsone, S. *Zinātniskā pētniecība studiju procesā*. – Rīga: Biznesa augstskola Turība, 2008.

Miķelsone, L. *Mācību metodes sociālajās zinībās*. – Rīga: RaKa, 2002.

Rubana, I. M. *Mācīties darot. Interaktīvas mācības*. – Rīga: RaKa, 2004.

Mācību sasniegumu vērtēšanas formas un metodiskie paņēmieni

Īstenojot mācību priekšmeta programmu, attiecībā uz vērtēšanu jāievēro Ministru kabineta noteikumos par valsts vispārējās vidējās izglītības standartu noteiktie izglītojamo iegūtās vispārējās vidējās izglītības vērtēšanas pamatprincipi un kārtība.

Vērtēšanas organizētājs un vērtētājs:

- atbilstoši vērtēšanas mērķim izmanto diagnosticējošo, formatīvo un summatīvo vērtēšanu;
- izvēlas piemērotāko vērtēšanas vietu mācību procesā (ievadvērtēšana, kārtējā vērtēšana un nobeiguma vērtēšana);
- izmanto daudzveidīgas vērtēšanas formas un metodiskos paņēmienus;
- izvēlas vērtēšanas saturu atbilstoši mācību priekšmetā noteiktajam izglītojamā sasniedzamajam rezultātam;
- nosaka vērtēšanas kritērijus un izmanto pārbaudes darba mērķim atbilstošu vērtējuma atspoguļošanas veidu.

	Diagnosticējošā vērtēšana	Formatīvā vērtēšana	Summatīvā vērtēšana
Vērtēšanas uzdevumi	Noteikt izglītojamā iepriekš apgūtās zināšanas, prasmes un attieksmes mācību procesa plānošanai un uzlabošanai – turpmāko mācību mērķu precizēšanai, mācību uzdevumu izvēlei, satura sakārtošanai.	Dot iespēju izglītojamajam noteikt mācību sasniegumus attiecībā pret būtiskākajiem programmā formulētajiem sasniedzamajiem rezultātiem, lai tos uzlabotu. Veicināt izglītojamā atbildību un motivāciju, iesaistot viņus vērtēšanas procesā. Veicināt mācību procesa uzlabošanu.	Noteikt izglītojamā mācību sasniegumus, lai konstatētu apgūtās zināšanas, prasmes un attieksmes vērtējuma izlikšanai. Summatīvās vērtēšanas rezultātus var izmantot arī formatīviem mērķiem (informācijai par mācību mērķu un uzdevumu sasniegšanu, mācību procesā izmantoto metožu izvērtēšanai, lēmuma pieņemšanai par turpmāko darbu).
Vieta mācību procesā (norises laiks), biežums	Ievadvērtēšanu ieteicams veikt mācību kursa, mācību gada vai temata sākumā.	Kārtējo vērtēšanu veic mācību procesa laikā. Pedagogs to organizē pēc nepieciešamības.	Nobeiguma vērtēšanu veic katra temata noslēgumā, nepieciešamības gadījumā apvienojot nelielus tematus vai apjomīgākos tematus sadalot sīkāk. Var izmantot mācību gada, izglītības pakāpes beigās.

	Diagnosticējošā vērtēšana	Formatīvā vērtēšana	Summatīvā vērtēšana
Vērtēšanas saturs	Saturu veido iepriekšējā mācību procesā apgūtās zināšanas, prasmes, attieksmes, kas būtiski nepieciešamas turpmākā mācību satura apgūvē.	Saturu veido būtiskākie izglītojamajam sasniedzamie rezultāti (zināšanas, prasmes, attieksmes) temata apguves laikā.	Saturu veido izglītojamajam sasniedzamie rezultāti (zināšanas, prasmes, attieksmes) temata nobeigumā. Izglītojamajam iespējams savus mācību sasniegumus demonstrēt dažādos izziņas līmeņos.
Vērtēšanas formas	Izmantojamas daudzveidīgas vērtēšanas formas: mutvārdu, rakstiskas, praktisku prasmju, kombinētas; individuāla vai kolektīva snieguma; vērtēt iespējams gan ar objektīvi, gan subjektīvi vērtējamiem uzdevumiem.		
Vērtēšanas metodiskie paņēmieni	Novērošana, saruna, aptauja, tests u. tml.	Mācību rezultātu pārbaudīšanai galvenokārt izmanto tādas pašas metodes un paņēmienus kā mācību procesā. Novērošana, saruna, aptauja, uzdevumu risināšana, darbs ar tekstu, vizualizēšana, eseja, referāts, diskusija, mājas darbs u. tml.	Rakstveida, mutvārdu vai kombinēts pārbaudes darbs, individuāls vai grupas projekts u. tml.
Vērtētājs	Pedagogs/izglītojamais atbilstoši izstrādātajiem vērtēšanas kritērijiem.	Pedagogs/izglītojamais atbilstoši izstrādātajiem vērtēšanas kritērijiem.	Pedagogs atbilstoši izstrādātajiem vērtēšanas kritērijiem.
Vērtēšanas kritēriji, to izveide	Kritēriji nepieciešami vērtējuma objektivitātes nodrošināšanai. Kritērijus izstrādā pedagogs atbilstoši izvēlētajām vērtēšanas formām un metodiskajiem paņēmieniem. Kritēriju izstrādāšanā var iesaistīt izglītojamos, lai pilnveidotu vērtēšanas un pašnovērtēšanas prasmes. Pedagogs iepazīstina izglītojamos ar vērtēšanas kārtību.		
Vērtējuma atspoguļošana	Vērtējums aprakstošs.	Vērtējums aprakstošs vai ieskaitīts/neieskaitīts.	Pedagogs vērtē 10 ballu skalā un to dokumentē.

Mācību satura apguvei izmantojamo mācību līdzekļu un metožu uzskaitījums

Mācību līdzekļi

1. Mācību literatūra

- 1.1. Izglītības un zinātnes ministrijas apstiprinātā mācību literatūra mācību priekšmetā “Ekonomika” (publicēta internetā ISEC mājaslapas sadaļā “Mācību literatūra”);
- 1.2. papildu literatūra: izglītojamajiem vai pedagogiem domātā mācību vai metodiskā literatūra, kuru nav apstiprinājusi Izglītības un zinātnes ministrija, bet kuru var izmantot kā papildu literatūru atsevišķu standartā noteikto pamatprasību apguvei vai mācību sasniegumu pārbaudei attiecīgajā mācību priekšmetā;
- 1.3. uzziņu literatūra: vārdnīcas, enciklopēdijas, likumu, normatīvo aktu vai citu dokumentu krājumi, statistiskie pārskati u. tml. izdevumi;
- 1.4. periodiskie izdevumi;
- 1.5. interneta resursi.

2. Uzskates un tehniskie līdzekļi, iekārtas

- 2.1. uzskates līdzekļi: tabulas, plakāti, attēli, kartes, audiovizuālie mācību līdzekļi u. tml.;
- 2.2. tehniskie līdzekļi un iekārtas: magnētiskā tāfele, interaktīvā tāfele, dators ar interneta pieslēgumu, projektor, televizors, kodoskops u. tml.

Mācību metodes

Nosauktajām mācību metodēm ir ieteikuma raksturs. Metožu izvēli nosaka mācību satura apguves mērķis un uzdevumi. Svarīga ir izvēlēto metožu daudzveidība, kas padara mācību procesu interesantāku gan pedagogiem, gan izglītojamajiem, kuru mācīšanās stili ir atšķirīgi. Programmā galvenā uzmanība veltīta tām metodēm, kuras ir aktuālas vidusskolā.

Metode	Skaidrojums	Piemērs
Argumentēta eseja	Attīsta prasmi izmantot zināšanas, formulēt savu viedokli, atlasīt faktus un likumsakarības sava viedokļa pamatošanai, apkopot iepriekš teikto, secināt.	Skatīt biznesa ekonomisko pamatu eksāmena 3. daļas uzdevumus krājumā "Valsts pārbaudes darbi 12. klasei".
Avotu analīze	Attīsta prasmi atrast un apkopot informāciju, to analizēt un saskatīt ekonomikas problēmas un risinājumus ikdienas dzīvē.	Skatīt 4. un 5. uzdevumu (150. lpp.) M. Siņicina mācību grāmatā "Biznesa ekonomiskie pamati".
Darbu mape	Nodrošina pastāvīgu atgriezenisku saiti starp izglītojamo un pedagogu, izvērtējot izglītojamā sasniegumus. Veicina kritiskas pašnovērtēšanas iemaņas.	Izglītojamais mācību kursa laikā mapē var sakrāt, piemēram, esejas, mājas darbus, kurus pēc tam var izvērtēt pats (pašnovērtējums) vai arī veikt savstarpējo vērtēšanu.
Diskusija	Attīsta prasmi izmantot zināšanas, formulēt domu, argumentēt viedokli, uzklaut citu viedokļus, sadarboties. Veicina atbildības par saviem vārdiem uzņemšanos.	Skatīt 5. uzdevumu (134. lpp.) M. Siņicina mācību grāmatā "Biznesa ekonomiskie pamati".
Informatīvo tehnoloģiju izmantošana	Attīsta prasmi izmantot dažādas informatīvās tehnoloģijas, noformēt darbu atbilstoši prasībām, prezentēt, atrast informāciju, izmantojot IT.	Izmantojot Latvijas Republikas Centrālās statistikas pārvaldes mājaslapā (www.csb.gov.lv) pieejamos datus, raksturot Latvijas ārējo tirdzniecību un nosaukt: 1) svarīgākās preces eksportā un importā; 2) galvenās sadarbības partnervalstis eksportā un importā.
Jautājumu sesija	Veicina izpratni un prasmi atrast būtisko informāciju. Attīsta prasmi formulēt jautājumu un paust savu viedokli.	Skatīt lietišķo spēli "Pareizi! Nav pareizi!" (Bikse, V., Gineite, A., Kulleša, I. u. c. <i>Ekonomikas pamatprincipi. Aktīvās mācību metodes</i> . Skolotāja grāmata. – Rīga: Zvaigzne, 1999. – 54. lpp.).

Metode	Skaidrojums	Piemērs
Lietišķā spēle	Attīsta prasmi lietot zināšanas, modelēt situāciju saskaņā ar aprakstu, analizēt un salīdzināt, pieņemt lēmumu, izvirzīt mērķus.	Skatīt lietišķo spēli “Birža” (Jakovļevs, P. <i>Ekonomika. Uzdevumi un lietišķās spēles</i> . – Rīga: RaKa, 2004. – 75. lpp.).
Lomu spēle	Attīsta prezentācijas, sadarbības, lēmuma pieņemšanas prasmes, prasmi uz klausīt citu viedokli.	Skatīt lietišķo spēli “Darba tirgus” (Bikse, V., Gineite, A., Kulleša, I. u. c. <i>Ekonomikas pamatprincipi. Aktīvās mācību metodes</i> . Skolotāja grāmata. – Rīga: Zvaigzne, 1999. – 20. lpp.).
Mācību ekskursija	Veicina zināšanu apguvi, to lietošanu praksē, attīsta sociālās prasmes.	Latvijas Bankas “Naudas pasaules” apmeklējums.
Projekts	Attīsta prasmi plānot, patstāvīgi izmantot dažādus informācijas avotus, pētnieciskā darba iemaņas, informācijas apkopošanu un izvērtēšanu.	Skatīt 6. uzdevumu (296. lpp.) M. Siņicina mācību grāmatā “Biznesa ekonomiskie pamati”.
Simulācija	Attīsta prasmi domāt, runāt, būt iecietīgam pret atšķirīgu viedokli.	Skatīt lietišķo spēli “Tirgus” (Jakovļevs, P. <i>Ekonomika. Uzdevumi un lietišķās spēles</i> . – Rīga: RaKa, 2004. – 21. lpp.).
Situācijas analīze	Attīsta prasmi kritiski un analītiski domāt, spēju pieņemt lēmumu, izvērtēt cēloņus un sekas.	Skatīt 2. uzdevumu (296. lpp.) M. Siņicina mācību grāmatā “Biznesa ekonomiskie pamati”.